

zoek, uitgevoerd in opdracht van het rijksbureau voor de verwerkende industrie, door Hirschfeld persoonlijk verhinderd werd nadat deze door Woltersom, president-commissaris van de onderneming, in de arm genomen was. Hirschfeld zal voor dat ingrijpen wel zijn zakelijke redenen gehad hebben – zij zijn ons onbekend.

★

Heeft zich binnen het zozeer uitgebreide overheidsapparaat corruptie voorgedaan?

Wij willen vooropstellen dat de impulsen tot zodanige corruptie tijdens de bezetting steeds sterker werden. Enerzijds waren er voor ondernemingen die met beperking der leveranties of zelfs met sluiting bedreigd werden, enorme belangen mee gemoeid om, zo enigszins mogelijk, die gevaren af te wenden, d.w.z. te bereiken dat overheidsorganen, ambtenaren dus, bepaalde besluiten *niet* zouden nemen of zouden wijzigen – anderzijds werd het voor die ambtenaren, gegeven hun matige bezoldiging en de stijgende zwarte-markt-prijzen, steeds aantrekkelijker, de beschikking te krijgen over meer geld, eventueel over meer goederen. Natuurlijk is er corruptie geweest, maar onze algemene indruk is: niet op grote schaal en meestal niet in een vorm waarbij aanzienlijke geldbedragen aangeboden en geaccepteerd werden. Het aantal gevallen van 'werkelijke corruptie' (omkoping met geld) was, aldus het naoorlogse verslag van de sectie metalenverwerkende industrie van het rijksbureau voor de verwerkende industrie, 'gering' (op die grond werden bij deze sectie twee ambtenaren ontslagen) maar 'het kan niet ontkend worden', zo vervolgt dit verslag in een passage die ons van algemene betekenis lijkt,

'dat een gesprek onder het genot van een sigaar of sigaret in de zo tabak-arme tijd in een aantal gevallen het oordeel van de ambtenaar wat milder deed zijn dan bij een uitsluitende lezing van de meestal dorre toelichtende epistels . . . het geval was. Soms bleef het niet bij een sigaret en dan kwamen de levensmiddelen of bonnen aan de beurt. Bij een juiste beoordeling moet men echter rekening houden met het volgende. Door dikwijls herhaalde bezoeken aan een bepaalde fabrikant of handelaar zijn in verschillende gevallen meer persoonlijke betrekkingen, ja soms vriendschap, ontstaan en het is wel voorgekomen dat indien de betrokken fabrikant of handelaar woonachtig was in een met voedsel beter bedeelde plaats, deze dan een ambtenaar *als vriend* wat levensmiddelen of bonnen ten geschenke gaf of leverde tegen een schappelijke prijs. De aanbieding en aanvaarding was dan niet bedoeld als omkopingspoging' –